

activities of the staff of the department for 50 years, the author originally used the form of the Chronicle as a traditional method of phased coverage of events. This is a complete picture of the directions and effectiveness of its work not only in the system of higher cultural education in Ukraine, but also the direct development of culture and art in Volyn, Zakarpattia, Ivano-Frankivsk, Lviv, Rivne, Ternopil, Khmelnytsky, Chernivtsi regions. orders were provided by graduates of the department.

The monograph will be useful for scientists, students, cultural workers; she is a significant contribution of teachers of the Department of Event Industries, Cultural Studies and Museum Studies of Rivne State University for the Humanities in the development of Ukrainian cultural studies.

УДК [792(477):050(438)"2000/2010"]:004

ORCID 0000-0001-6821-1785

А. В. Сендецький

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ ДІАЛОГ УКРАЇНСЬКИХ ТЕАТРІВ НА СТОРІНКАХ ПОЛЬСЬКОЇ ПЕРІОДИКИ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Подано аналіз статей, повідомлень, рецензій спеціалізованої польської періодики 2000–2010 рр., у яких розміщено інтерв'ю, відгуки, враження та коментарі театрознавців щодо сучасних культурно-мистецьких подій Польщі, у яких взяли участь українські митці. Проведена аналітична робота є частиною підготовчого етапу до оцифрування знайдених матеріалів про українсько-польський культурний діалог та розміщення їх у базі даних Польської академії наук. Отриманий попередній результат ілюструє певну спрямованість кожного з аналізованих видань та є підставою для визначення їхнього тематичного напрямку: ретроспективи; фестивалів та творчих зустрічей; біографії персоналій і відкриття нових імен; літературного огляду. Активність українських акторів і театральних колективів у мистецькому житті Польщі є одним з індикаторів роботи як урядової культурної дипломатії, так і особистісних контактів між обома країнами, що визначає сильні та слабкі сторони у міжнародних відносинах.

Ключові слова: культурний діалог, український театр, фестиваль, театральні практики, періодичне видання, цифрова спадщина, міжнародні відносини, культурна дипломатія, Польща, Україна, ХХІ століття.

DOI 10.34079/2226-2849-2022-12-23-131-143

Постановка проблеми. Комунікація соціуму в епоху постмодернізму зазнала різноманітних трансформацій завдяки розвитку нанотехнологій та інтенсивності глобалізаційних процесів. Сьогодні під впливом таких масштабних змін провідними інституціями виконується оцифрування усього корисного надбання людства. Нагромадження важливої бази електронних даних відоме як цифрова спадщина. Такий багатогалузевий процес уможливує не тільки зберегти необхідну інформацію, а й значно полегшує користуватися нею з будь-якої доступної точки Міжмережжя. Вирішення цієї глобальної проблеми має феноменальні успіхи в економічно розвинутих державах, про що свідчать хоча б загальновідома й доступна пошукова

система Google або ж потужні спеціалізовані тематичні бази.

Процес інтенсивного заповнення інформацією цифрових архівів спостерігаємо й надалі. Свої профільні віртуальні бази поступово формують наукові інституції та їхні підрозділи, у тому числі культурологічного, театрознавчого й мистецтвознавчого профілів. Одним із основних інформативних джерел, які потребують оцифрування, є періодичні видання не тільки минулих століть, а навіть початку ХХІ ст., які ще не адаптовані до інтернет-сторінок.

Особливо *актуальним* постало питання покращення контенту у віртуальному інфопросторі щодо творчої діяльності українських театрів. Нагромадження, зберігання та дослідження доступної інформації в електронному форматі уможливить її миттєву обробку та прискорить вирішення низки нагальних питань. Наприклад, з'ясовані статистичні дані унаочнять кількісні показники діяльності інституції, а відтак уможливллять робити прогностику її розвитку, сприятимуть пошуку ефективних шляхів функціонування.

Автор статті у межах свого дисертаційного дослідження «Українсько-польський культурний діалог у контексті театральних практик 2004–2020 років», яке виконується на кафедрі культурології та міжкультурних комунікацій Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (науковий керівник док. культурології, проф. П. Е. Герчанівська), перебуває у процесі з'ясування питання діапазону та динаміки двосторонніх мистецьких обмінів України і Польщі (Сендецький, 2021, с.26–28). Варто зауважити, що результат аналізу офіційних сайтів основних оперних театрів України зокрема показав їхню доволі слабку розробку та мізерну інформативну наповненість (Сендецький, 2022а, с.25–28). Виникла гіпотеза (базується не тільки на авторському спостереженні, а й оперта на тривалі безпосередні практики), котра припускає, що значно дієвими є театральні колективи, які незалежні, тобто не представляють державну інституцію. Відповідно ці недержавні мистецькі осередки є значно мобільнішими, значно ефективнішими у своїй активності щодо виконання репрезентативних функцій у розбудові культурної дипломатії України (Сендецький, 2022б, с.17–19).

Не кращою виявилася ситуація з приводу висвітлення українсько-польських культурно-мистецьких зв'язків на сторінках польських веб-сайтів дослідницьких установ, творчих осередків. Враховуючи цю проблему Інститут мистецтва Польської академії наук звернувся до автора статті проаналізувати періодичні театрознавчі часописи, видані у Польщі упродовж 2000–2010 рр., у яких відображений культурний діалог з Україною. У пропонованій праці подаються превентивні результати цього напрямку дослідження.

Задекларовані *хронологічні рамки* у дослідженні є важливими з кількох причин. Перше десятиліття ХХІ ст. ознаменувалося важливими політичними подіями в обидвох країнах, які вплинули на локальні культурні зв'язки та міжнародні взаємовідносини.

Так, наприклад, 2004 р. у Польщі позначений датою вступу країни в Європейську Унію, а в Україні – перемогою Помаранчевої революції й прийнятті Конституційної реформи в країні.

Мета статті – розглянути культурно-мистецький діалог українських театрів, відображений в чільних спеціалізованих періодичних виданнях Польщі першої декади ХХІ ст.

Для досягнення мети постало *завдання* з'ясувати ступінь наукової розробки досліджуваної проблеми; проаналізувати динаміку розвитку культурно-творчого діалогу між Польщею та Україною на основі існуючої спеціалізованої періодики

Польщі; доповнити наукові розробки новою корисною інформацією, здобутою під час вивчення проблеми.

Основним *методологічним інструментарієм* обрано спостереження, експеримент, кількісний метод, метод порівняння і аналогій, аналізу й синтезу, з врахуванням принципу системності, всезагального зв'язку і практик та з використанням історичного, системного, аксіологічного й інформаційного підходів, які важливі для культурологічного дослідження.

Історіографія проблеми міжнародних культурних зв'язків України має доволі широкий перелік опублікованих праць, які годі проаналізувати в одній статті. Це пов'язано з тим, що проблематика міждержавного характеру стосується низки дисциплін, зокрема політології й міжнародних відносин, соціології, культурології тощо, про що свідчать численні видання (Міжнародні зв'язки України, 2010-2021). Важливо, що деякий наратив дипломатичних відносин набуває універсального контенту для усіх аспектів зовнішньополітичних комунікацій.

У цій статті увагу зосереджено суто на культурно-мистецьких практиках. Як показує *аналіз досліджень і публікацій*, які стосуються зазначеної проблеми, то у вивчених працях навіть у межах одного провідного періодичного видання простежується її територіальна, часова, галузева, тематична локалізація (Виткалов, 2011a, с.26–33; Виткалов, 2011b, с.56–63; Шелякіна, 2011, с.150–154; Федосенко, 2021, с.66–74).

Вважаємо, що значною невирішеною прогалиною у поставленій проблемі є відсутність досліджень культурно-мистецького українсько-польського діалогу, який стосується театральних практик початку ХХІ ст. У цьому вбачаємо *новизну дослідження*. Адже досі не проводилося вивчення польської періодики з галузі театрознавства, у публікаціях яких відображено діяльність митців України.

Для виконання поставлених у дослідженні завдань бралися до уваги провідні періодичні польські журнали з театрознавства «Dialog. Miesięcznik poświęcony dramaturgii współczesnej» («Діалог. Місячник присвячений сучасній драматургії»), «Didaskalia» («Дидаскалія»), «Pamiętnik Teatralny» («Театральний пам'ятник»), «Scena» («Сцена»), «Teatr» («Театр»), які мають тривалу історію діяльності ще з минулого століття. Їхнє опрацювання велося безпосередньо, втім необхідно зазначити, що окремі видання за досліджуваній період репрезентують електронний варіант на своїй інтернет-сторінці. Наприклад, часопис «Didaskalia» своє посторінкове наповнення розміщує у мережі ще з 2003 р.

Виклад основного матеріалу. На сторінках часопису «Dialog» за 2000–2010 рр. виявлено доволі різну за тематикою лаконічну інформацію про театральні практики українців у Польщі. Зокрема у списку учасників Міжнародного театального фестивалю у Вроцлаві згадується український театральний критик Наталя Єрмакова, яка ділиться своїми враження від побаченого на заході (Teatr jednoczącej się Europy..., 2001, с.136, 138, 144–145). В іншому номері подано лише згадку про участь українського театру імені Лесі Українки (не вказано котрого саме) у білоруському театральному фестивалі (Dialog, 2002a, с.181). Натомість у повідомленні про фестиваль у болгарському містечку Враца вже вказано про участь у заході саме київського театру імені Лесі Українки (Karpińska, 2006, с.176–182).

Фестивальним успіхам режисера Андрія Жолдака, його творчій діяльності й сторінкам біографії присвячено декілька повідомлень, статей та інтерв'ю у різних номерах «Діалогу», що свідчить про неабияке зацікавлення митцем польськими театрознавцями (Dialog, 2002b, с.187; Dialog, 2002c, с.196–197; Moskwin, 2003, с.186).

До слова, редакція журналу висвітлювала діяльність цього режисера не тільки у межах Польщі, а й в Україні та у світі.

На своїх сторінках часопис опублікував огляд драми «Демони», у якому розкрив творчість авторки твору, драматурга Наталі Ворожбит (Zinowies, 2006, с.193–194).

Цілі номери «Діалогу» 2006 р. присвячені знаковій події в Україні – Помаранчевій революції. Така увага спеціалізованого журналу театрознавців до тогочасного політичного протесту чинної влади і волевиявлення українського народу ще раз доводить важливу тезу: у всі часи мистецтво тісно пов'язане з політикою і постійно реагує на ключові моменти, що відбуваються на політичній арені (Neda Neždana, с.94–108; Komiejenko, 2006, с.110–116; Dzieduszycka, 2006, с.117–121). Щоправда варто звернути увагу на суттєво запізнений резонанс у польському журналі щодо української революції 2004 р., що неодноразово натякає на певну уповільненість, інколи навіть архаїзм, роботи спеціалізованої періодики у Польщі.

Цінними для дослідження культурно-мистецьких українсько-польських взаємин є ретроспективні огляди театральних практик минулого й, навіть, позаминого століть. Наприклад, виявлено згадку про виставу львівського театру «Dzwon zatopiony» («Утоплений дзвін»), яка гралася на сценах польських театрів у кінці XIX – початку XX ст. (Oracki, 2006, с.161–166). Трапляються повідомлення й про інші вистави з львівського театрального репертуару цього ж періоду: «Dorota Angermann» («Дорота Ангерман»), «Futro bobrowe» («Хутро бобра»), «Róża Bernd» («Троянда Бернд»), «Woźnica Henszel» («Візник Геншель») тощо.

Відомо, що тогочасне королівство Галичина і Лодомерія й, відповідно, Львів, належали Австрійсько-Угорській імперії, а території сучасної Польської Республіки були окуповані й поділені між монархією Габсбургів, Пруссією та росією. Тому ці гастролі львівського театру можна трактувати як локальні, так і міжнародні, – залежно від виступу у конкретному польському населеному пункті. Утім, попри політичну ситуацію, яка тривала до Першої світової війни, усе ж варто розглядати згадані тогочасні театральні практики моноетнічними, що пов'язано з репертуаром львівського театру польською мовою. Тут складно відразу або ж взагалі неможливо знайти українсько-польські культурні зв'язки.

У часописі «Didaskalia» спостерігаємо різноманітну інформацію про культурний міжетнічний обмін: від персоналій до численних колективів, які брали участь як індивідуально запрошені особи для локальних івентів, так і для показу вистав під час масштабних фестивалів. Наприклад, солістка львівського театрального гурту «Слово і Голос» Наталія Половинка та саксофоніст Юрій Яремчук взяли участь у Audio Art Festiwal (Branicka, 2001, с.65).

Інший дует українських акторів Національного (тепер – академічного) драматичного театру імені Марії Заньковецької Олег Стефан та Богдан Козак потрапив на шпальти часопису завдяки рецензії Агнешки Маршалек на їхній камерний твір «Енігматичні варіації» драматурга Еріка-Емануеля Шмітта у постановці Вадима Сікорського (Marszałek, 2001, с.100–101). Згадана театральний критик А. Маршалек також опублікувала інтерв'ю з Володимиром Кучинським про заснування і специфіку Театру Леся Курбаса у Львові з ліричною назвою «Люблю, коли актори розквітають...» (Kuczynski, 2002, с.87).

У «Дидаскалії» трапляються короткі повідомлення про фестивалі, у яких брали участь не лише професіонали, а й студентські формації. Наприклад, у Міжнародному фестивалі шкіл лялькарства у Білостоку студентська група з катедри театру ляльок при Харківському національному інституті мистецтв зіграла «Український вертеп» (Didaskalia, 2002, с.99). З рецензії Малгожати Яблонської довідуємося, що організатори

вроцлавського фестивалю «Eastern Line» упродовж 11–12 квітня 2005 р. гостили львівський Театр Леся Курбаса з виставою «Марко Проклятий» (Jabłońska, 2005, с.80). Змішаний вокально-театральний проєкт Центру Сучасного Мистецтва ДАКН з Києва та української бенд-групи «Dańa Braha» відображений у публікації Анни Гербут, яка написала рецензію на показ дійства «Макбет» у межах Brawe Festival «Magia głosu» (Вроцлав, 24–27 листопада 2005 р.) (Herbut, 2005, с.86).

У порівнянні з іншими польськими профільними часописами у «Театральному пам'ятнику» українсько-польський культурно-мистецький діалог представлений найменше. З невеликої кількості відомостей про міжнародні театральні практики основною тематикою залишається аналіз ретроспективних контактів. На сторінках журналу опубліковано історію Варшавської Драматичної Школи Богуславського у Львові (Marszałek, 2003, с.203–228); історію Польського театру у Києві (Horbatowski, 2005, с.232–250); спогади Тадеуша Кантора про його виїзди у молодому віці до Львова на спектаклі та захоплення працями Шіллера і Пронашка (Osiński, 2005, с.28–29).

Навіть події останніх десятиліть представлені у ретроспективному ключі. У короткому огляді учасників та репрезентованих творів, які були зіграні на щорічному Міжнародному театральному фестивалі КОНТАКТУ, довідуємося, що упродовж 23–30 травня 1992 р. у заході брав участь Молодіжний Театр з Києва і представив виставу «Археологія» (авт. Олексій Шипенко, реж. Валерій Більченко); 22–30 травня 1993 р. – київський Експериментальний театр з виставою «І сказав «В»...» (авт. О. Шипенко, реж. В. Більченко); 21–29 травня 1994 р. – Театр-студія «Театральний Клуб» зі столиці України і представляв виставу «Дюшес» за твором Джеймса Джойса (реж. Олег Ріпчин) (Janikowski, 2003, с.406, 408, 410). Це очевидно єдине джерело цього часопису за 2000–2010 рр., у якому опубліковано участь українських театрів у рамках фестивалів.

На противагу «Театральному пам'ятнику» інше періодичне спеціалізоване видання з лаконічною назвою «Сцена» якомога ширше представляє фестивалі події. З-поміж низки повідомлень про резонансні культурні заходи та участь у них українських колективів варто виокремити хоча б декілька. Так, опубліковано інформацію про Театр «Стель» Харківського економічного ліцею, який був учасником X польського форуму шкільних театрів (Познань, 2000) (Scena, 2000a, с.20); Театр «White Wings» з Києва представляв виставу «Корида і Казковий світ фантазії» на Міжнародному фестивалі театральних і пластичних дійств Tczew/Europa/2000 (Scena, 2000b, с.7); а «Театр Маріонеток» зіграв вистави «Червона Шапочка» та «Хто розбудив сонце?» на II Міжнародній Торунській зустрічі Театрів ляльок (Scena, 2000c, с.4) та ін.

Окрім колективної участі у міжнародному діалозі трапляються короткі хронікальні відомості про персоналії українського культурного життя. Часопис повідомляє, що українка з Перемишля Олена Цікуй отримала Grand Prix на 35 Польських зустрічах аматорських театрів одного актора (Kucharski, 2006, с.22–23). У фестивалі «Люблін запрошує сусідів» акторка Катерина Фігура зіграла монодраму «Польові дослідження українського сексу» за мотивами твору Оксани Забужко, яка, до слова, також брала участь у літературній панелі цього заходу (Noczur, 2007, с.19–20).

Завдяки своїм моноспектаклям увагу польської театральної критики привернула львівська акторка Лідія Данильчук (Nap, 2001, с.10; Scena, 2004, с.8).

На сторінках «Сцени» надibuємо історичні екскурси про театральне життя Львова на початку ХХ ст., у міжвоєнний період 1920–1930-х рр., або ж спогади відомих акторів, пов'язані із їхнім дитинством, творчою і професійною діяльністю (Sehl, 2008, с.14–15; Scena, 2008, с.24; Śliwonik, 2002a, с.20–22; Śliwonik, 2002b, с.2–3; Kilian, 2002, с.2–3; Komorowski, 2006, с.24–27).

Особливо цінною вважаємо статтю Збігнева Осінського, який опублікував незнані

тексти Мечислава Лімановського про історичну сторінку колективу «Редути» та його пропагандистські театральні гастролі у 1924 р. через Сарни, Ковель, Володимир, Луцьк, Рівне, Остріг, Гродно, Кременець, Броди, Тернопіль, Станіславів (Івано-Франківськ), Коломию, Стрий, Дрогобич, Трускавець, Борислав, Львів та інші міста (Osiński, 2008, с.23–27).

З-посеред досліджених періодичних польських видань часопис «Театр» вочевидь містить найбільшу палітру відомостей з досліджуваної проблематики. У його номерах історія театру позначена світлими і трагічними сторінками діяльності Театру Леся Курбаса та творчого життя його послідовників (Korzeniowska-Bihun, 2008a, с.79–84; Korzeniowska-Bihun, 2008b, с.85–86; Korzeniowska-Bihun, 2008c, с.86–88), фрагментами біографій відомих акторів (Teatr, 2008, с.37–41; Weselowska, 2008, с.42–44).

Відрядно, що у «Театрі» знайшлося місце для огляду спеціалізованої літератури та їх відзнакам. Наприклад, повідомляється, що нагороду «Книга року 1999» здобула праця Анни Випих-Гавронської «Львівський театр опери й оперети у 1872–1918 роках» (Teatr, 2000a, с.90). Час від часу журнал публікував відгуки на вистави професійних колективів і, що особливо важливо, – згадував про нагороди аматорських колективів (Zalewska, 2008, с.42–49; Teatr, 2000a, 4–6, с.89).

Найчисленніша інформація, яку розміщує на своїх сторінках журнал, стосується фестивальної діяльності, меншою мірою – тематичних зустрічей та гостьових візитів. Починаючи з 2000 р., «Театр» систематично публікує результати конкурсної частини фестивалів. Саме звідти можна довідатися про нагороди і тих, хто саме їх отримав. Так, на XIII Міжнародному фестивалі театрів у Валізці (Ломжа) головну нагороду здобув колектив з України – Хмельницький театр ляльок за виставу «Чумацький шлях» (Teatr, 2000b, с.76). Також трапляються списки учасників різноманітних колективних зустрічей: Польський народний театр зі Львова гостював на XXV Замоїському Театральному Літі (19 червня – 7 липня 2000 р.) (Teatr, 2000b, с.76) та на Перемиській Фредрівській Весні зі спектаклем «Помста» (Teatr, 2000b, с.77); львівський театр «Воскресіння» – 8 Міжнародному фестивалі вуличного мистецтва (1–9 липня 2000 р., Варшава) (Teatr, 2000c, с.84); київський театр (не уточнено назву) представив перформанс «Казковий світ фантазії» у рамках I міжнародного фестивалю театральної й образотворчої діяльності (Teatr, 2000d, с.52–53).

Необхідно згадати географію різноманітних польських фестивалів та географію учасників з України. Очолюють рейтинги театральних подій у Польщі Варшава й Краків. Активно беруть участь театральні колективи зі Львова (Національний драматичний театр імені М. Заньковецької (Teatr, 2002, с.92)), Києва (Театр імені Івана Франка, V Міжнародний фестиваль «Театральні конфронтації» (Teatr, 2000d, с.76; Teatr, 2000e, с.35)), Одеси (Одеський український музично-драматичний театр ім. В. Василька (Teatr, 2005, с.68)), Харкова.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином превентивний аналіз провідних періодичних видань з театрознавства у Польщі періоду 2000–2010 рр. дозволяє стверджувати, що українсько-польський культурний діалог у царині театального мистецтва апробований у кількох тематичних напрямках. Виявлені необхідні для дослідження публікації у журналах «Dialog. Miesięcznik poświęcony dramaturgii współczesnej», «Didaskalia», «Pamiętnik Teatralny», «Scena», «Teatr» групуємо їх за основними рубриками: ретро і мемуари; новини/останні події; персоналії і відкриття імен. Спорадично трапляються статті й повідомлення, які дотичні до літературного огляду публікацій з театрології (часопис «Teatr»), які виокремлюємо у четверту групу. Отже, вихідні дані для побудови діаграми динаміки рефлексії українсько-польського культурного діалогу у польській періодиці базуватимуться на

п'ятьох чільних театрознавчих журналах.

Наступним етапом у вивченні явища міжкультурних комунікацій стане аналіз українських спеціалізованих періодичних видань, які висвітлювали діяльність польських акторів та театральних колективів. Синтез двох експериментально-аналітичних опрацювань покаже об'єктивну картину культурної дипломатії державних сценічно-мистецьких інституцій і незалежних театральних осередків, що підтвердить або заперечить висунуту гіпотезу.

У перспективі вивчення явища результати дадуть змогу простежити динаміку міжнародних комунікативних зв'язків цього періоду, які зафіксовані у театрознавчих журналах. У майбутньому також вивчатимуться аналогічні інформації у ЗМІ (преса, телебачення, сайти) та братимуться інтерв'ю у фокус-групах (адміністрація театрів, театральні критики, амбасадори). Такий комплексний системний підхід сприятиме демонстрації цілісної реальної картини українсько-польського культурно-мистецького діалогу на прикладі театральних практик.

Бібліографічний список

- Виткалов, В.Г., 2011а. Культурно-мистецька практика Волинського краю в архівних документах та матеріалах: ретроспективний аналіз (1). *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія*, 1, с.26–33.
- Виткалов, В.Г., 2011б. Культурно-мистецька практика Волинського краю в архівних документах та матеріалах: ретроспективний аналіз (2). *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія*, 2, с.56–63.
- Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*, 2010-2021. Київ: Ін-т історії України НАН України,
- Сендецький, А., 2021. Українсько-польська театральна діяльність початку ХХІ ст.: осмислення діалогу культур сусідів і стратегія його вивчення. В: Ж.З. Денисюк та Л.М. Міненко, ред. *Культурні та мистецькі студії ХХІ століття: науково-практичне партнерство*: матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ, 10 листопада 2021 р. Київ: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, с.26–28.
- Сендецький, А., 2022а. Національні оперні театри України в українсько-польському культурному діалозі початку ХХІ ст.: аналіз офіційних сайтів. *Гуманітарний корпус*, 43, с.25–28.
- Сендецький, А., 2022б. Роль незалежного театру у культурній дипломатії. *Гуманітарний корпус*, 46, с.17–19.
- Федосенко, К.М., 2021. Специфіка розвитку руху в контексті музичної культури України ХХІ століття. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія*, 21, с.66–74. DOI 10.34079/2226-2830-2021-11-21-66-74.
- Шелякіна, А.В., 2011. Навчання мистецтву як засіб інтеграції в американську культуру (досвід першої половини ХХ століття). *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія*, 2, с.150–154.
- Branicka, D., 2001. Gra szklanych paciorków : Audio Art Festival, 2-3 lipca, 9-11 grudnia 2001. *Didaskalia*, 8(46), s.65-66.
- Cehl, L., 2008. Od «Poradnika...» do «SCENY». *Scena*, 1(53), s.14–15.
- Dialog. Miesięcznik poświęcony dramaturgii współczesnej*, 2002a, 4(545).
- Dialog. Miesięcznik poświęcony dramaturgii współczesnej*, 2002b, 7(548).

- Dialog. Miesięcznik poświęcony dramaturgii współczesnej*, 2002c, 12(553).
Didaskalia, 2002, 51–52.
- Dzieduszycka, M., 2006. Sceny w niemodnej konwencji. *Dialog. Miesięcznik poświęcony dramaturgii współczesnej*, 7(596), s.117–121.
- Han, E., 2001. Od Hamleta na drzewie po pantomimę. *Scena*, 6(20), s.10.
- Herbut, A., 2005. Skąd przychodzimy, kim jesteśmy... Brave Festival. Magia Głosu – Wrocław. *Didaskalia*, 70, s.86.
- Hoczur, J., 2007. Płeć piękna w teatrze. *Scena*, 5 (52), s.19–20.
- Horbatowski, P., 2005. Dokumentacja Polskiego życia teatralnego w Kijowie w latach 1905–1918 w zasobach archiwów kijowskich. *Pamiętnik Teatralny*, 54(1–2), s.232–250.
- Jabłońska, M., 2005. Natarcie ze wschodu. Festiwal „Eastern Line”, Wrocław. *Didaskalia*, 67–68, s.80.
- Janikowski, G., 2003. Międzynarodowy Festiwal Teatralny KONTAKT 1991–2003. *Pamiętnik Teatralny*, 52(3–4), s. 403–446.
- Karpińska, H., 2006. Bułgarska dramaturgia troskliwie pielęgnowana. *Dialog. Miesięcznik poświęcony dramaturgii współczesnej*, 10(561), s.176–182.
- Kilian, A., 2002. Radość wystrugam choćby z patyka... Rozmawia L. Śliwoniuk. *Scena*, 6(26), s.2–3.
- Komiejenko, A., 2006. Ukraińska Ukraina. *Dialog. Miesięcznik poświęcony dramaturgii współczesnej*, 7(596), s.110–116.
- Komorowski, J., 2006. Kraj lat dziecińczych. *Scena*, 2–3 (44–45), s.24–27.
- Korzeniowska-Bihun, A., 2008a. Łeś Kurbas, czyli teatr Rozstrzelanego Odrodzenia. *Teatr*, 7–8, s.79–84.
- Korzeniowska-Bihun, A., 2008b. Prolog z błaznem. Wystąpienie Łesia Kurbasa 17 listopada 1917 roku przed spektaklem «Etiudy dramatyczne» według Ołeksandra Ołesia. *Teatr*, 7–8, s.85–86.
- Korzeniowska-Bihun, A., 2008c. Rozumny Arlekin. *Teatr*, 7–8, s.86–88.
- Kucharski, K., 2006. W Zgorzelcu – teatry jednoosobowe. Pierwszą jaskółką okazała się Ukrainką. *Scena*, 2–3(44/45), s.22–23.
- Kuczynski, W., 2002. Lubię kiedy aktorzy rozkwitają... rozmawia A. Marszałek. *Didaskalia*, 47, s.87.
- Marszałek, A., 2001. Kłamstwo w imię prawdy. *Didaskalia*, 46, s.100–101.
- Marszałek, A., 2003. Szkoła dramatyczna we Lwowie 1869–1872. *Pamiętnik Teatralny*, 1–2, s.203–228.
- Moskwin, A., 2003. Żołdak podbija Charków. *Dialog. Miesięcznik poświęcony dramaturgii współczesnej*, 9(562), s.186.
- Neda Neždana, 2006. Kto otworzy drzwi? *Dialog. Miesięcznik poświęcony dramaturgii współczesnej*, 7(596), s.94–108.
- Oracki, T., 2006. Gerhart Hauptmann w Polskim Teatrze – uzupełnienia i sprostowania. *Dialog. Miesięcznik poświęcony dramaturgii współczesnej*, 7(596), s.161–166.
- Osiński, Z., 2005. Tadeusz Kantor wobec Leona Schillera i Andrzeja Pronaszki : czy istnieje "formacja schillerowska" w kulturze polskiej? *Pamiętnik Teatralny*, 1–2(213–214), s. 25–71.
- Osiński, Z., 2008. O pierwszej wyprawie Reduty (1924). Nieznane teksty Mieczysława Limanowskiego. *Scena*, 4(56), s.23–27.
- Scena*, 2000a, 2(10).
- Scena*, 2000b, 5(13).
- Scena*, 2000c, 6(14).
- Scena*, 2008, 1(53).

Scena, 2004, 1(32).

Śliwonik, L., 2002a. To nie jest Skansen (cz. I). Wywiady E. Kędra i K. Sielicka-Baryłka. *Scena*, 3–4(23–24), s.20–22.

Śliwonik, L., 2002b. To nie jest Skansen (cz. II). Wywiady E. Kędra i K. Sielicka-Baryłka. *Scena*, 5(25), s.2–3.

Teatr jednoczącej się Europy – prawda czy fałsz? 2001. *Dialog. Miesięcznik poświęcony dramaturgii współczesnej*, 12(541), s.136–151.

Teatr, 2000a, 4–6, s.90.

Teatr, 2000b, 7–8, s.76.

Teatr, 2000c, , 9, s.84.

Teatr, 2000d, 11, s.52–53.

Teatr, 2000e, 12, s.35.

Teatr, 2002, 11, s.92.

Teatr, 2005, 9, s.68.

Teatr, 2008, 3, s.37–41.

Wesełowska, H., 2008. Wolność Wolnej Sceny. *Teatr*, 10, s.42–44.

Zalewska, K., 2008. Polonia czy Femina. *Teatr*, 3, s.42–49.

Zinowiec, M., 2006. Natalija Worożbit. Demony. *Dialog. Miesięcznik poświęcony dramaturgii współczesnej*, 7(596), s.193–194.

References

Branicka, D., 2001. Gra szklanych paciorków : Audio Art Festival, 2-3 lipca, 9-11 grudnia 2001 [The Glass Bead Game: Audio Art Festival, July 2-3, December 9-11, 2001].

Didaskalia, 8(46), pp.65-66.. (in Polish).

Cehl, L., 2008. Od “Poradnika...” do “SCENY” [From “Poradnika...” to “SCENY”]. *Scena*, 1(53), pp.14–15. (in Polish).

Dialog. A monthly magazine devoted to contemporary dramaturgy, 2002a, 4 (545). (in Polish).

Dialog. A monthly magazine devoted to contemporary dramaturgy, 2002b, 7 (548). (in Polish).

Dialog. A monthly magazine devoted to contemporary dramaturgy, 2002c, 12 (553). (in Polish).

Didaskalia, 2002, 51–52. (in Polish).

Dzieduszycka, M., 2006. Sceny w niemodnej konwencji [Scenes in an unfashionable convention]. *Dialog. A monthly magazine devoted to contemporary dramaturgy*, 7 (596), pp.117–121. (in Polish).

Fedosenko, K.M., 2021. Spetsyfika rozvytku rukhu v konteksti muzychnoi kultury Ukrainy XXI stolittia [Specific features of festival movement development in Ukrainian music culture of the XXI century]. *Bulletin of the Mariupol State University. Series: Philosophy, cultural studies, sociology*, 21, pp.66–74. DOI 10.34079/2226-2830-2021-11-21-66-74 (in Ukrainian).

Han, E., 2001. Od Hamleta na drzewie po pantomimę [From Hamlet in the Tree to Pantomime]. *Scena*, 6 (20), p.10. (in Polish).

Herbut, A., 2005. Skąd przychodzimy, kim jesteśmy... Brave Festival. Magia Głosu – Wrocław [Where do we come from, who we are ... Brave Festival. Magic of the Voice - Wrocław]. *Didaskalia*, 70, p.86. (in Polish).

Hoczur, J., 2007. Płeć piękna w teatrze [The fair sex in the theater]. *Scena*, 5(52), pp.19–20. (in Polish).

Horbatowski, P., 2005. Dokumentacja Polskiego życia teatralnego w Kijowie w latach 1905–1918 w zasobach archiwów kijowskich [A documentation of the Polish theatrical life in Kiev (1905-1918) at the Kiev archives]. *Pamiętnik Teatralny*, 54(1–2), pp.232–250.

(in Polish).

- International relations of Ukraine: scientific research and findings, 2010-2021*. Kyiv: Institute of Ukrainian History of the NAS Sciences of Ukraine (in Ukrainian).
- Jabłońska, M., 2005. Natarcie ze wschodu. Festiwal „Eastern Line”, Wrocław [Advance from the East. Festival "Eastern Line", Wrocław]. *Didaskalia*, 67–68, p.80. (in Polish).
- Janikowski, G., 2003. Międzynarodowy Festiwal Teatralny KONTAKT 1991–2003 [International Theater Festival CONTACT 1991–2003]. *Pamiętnik Teatralny*, 52(3–4), pp. 403–446. (in Polish).
- Karpińska, H., 2006. Bułgarska dramaturgia troskliwie pielęgnowana [Bulgarian dramaturgy carefully cared for]. *Dialog. A monthly magazine devoted to contemporary dramaturgy*, 10(561), pp.176–182. (in Polish).
- Kilian, A., 2002. Radość wystrugam choćby z patyka... [I can carve joy out of a stick, for example...]. Interviewed by L. Śliwoniuk. *Scena*, 6(26), pp.2–3. (in Polish).
- Komiejenko, A., A., 2006. Ukraińska Ukraina [Ukrainian Ukraine]. *Dialog. A monthly magazine devoted to contemporary dramaturgy*, 7(596), pp.110–116. (in Polish).
- Komorowski, J., 2006. Kraj lat dziecińczych [The country of childhood]. *Scena*, 2–3(44–45), pp.24–27. (in Polish).
- Korzeniowska-Bihun, A., 2008a. Łeś Kurbas, czyli teatr Rozstrzelanego Odrodzenia [Les Kurbas, or the Theater of the Executed Rebirth]. *Teatr*, 7–8, pp.79–84. (in Polish).
- Korzeniowska-Bihun, A., 2008b. Prolog z błaznem. Wystąpienie Łesia Kurbasa 17 listopada 1917 roku przed spektaklem “Etiudy dramatyczne” według Ołeksandra Ołesia [The prologue with a jester. The performance of Les Kurbas on November 17, 1917, before the play “Drama Etudes” was based on Oleksandr Oles.]. *Teatr*, 7–8, pp.85–86. (in Polish).
- Korzeniowska-Bihun, A., 2008c. Rozumny Arlekin [The Sense Harlequin]. *Teatr*, 7–8, pp.86–88. (in Polish).
- Kucharski, K., 2006. W Zgorzelcu – teatry jednoosobowe. Pierwszą jaskółką okazała się Ukrainką [In Zgorzelec - one-person theaters. The first swallow turned out to be a Ukrainian]. *Scena*, 2–3(44/45), pp.22–23. (in Polish).
- Kuczynski, W., 2002. Lubię kiedy aktorzy rozkwitają... [I like when actors bloom ...]. Interviewed by A. Marszałek. *Didaskalia*, 47, p.87. (in Polish).
- Marszałek, A., 2001. Kłamstwo w imię prawdy [A lie in the name of the truth]. *Didaskalia*, 46, pp.100–101. (in Polish).
- Marszałek, A., 2003. Szkoła dramatyczna we Lwowie 1869–1872 [Drama school in Lviv 1869–1872]. *Pamiętnik Teatralny*, 1–2, pp.203–228. (in Polish).
- Moskwin, A., 2003. Żołdak podbija Charków [Zoldak conquers Kharkiv]. *Dialog. A monthly magazine devoted to contemporary dramaturgy*, 9(562), p.186. (in Polish).
- Neda Nezdana, 2006. Kto otworzy drzwi? [Who will open the door?]. *Dialog. A monthly magazine devoted to contemporary dramaturgy*, 7(596), pp.94–108. (in Polish).
- Oracki, T., 2006. Gerhart Hauptmann w Polskim Teatrze – uzupełnienia i sprostowania [Gerhart Hauptmann at the Polish Theater – additions and corrections]. *Dialog. A monthly magazine devoted to contemporary dramaturgy*, 7(596), pp.161–166. (in Polish).
- Osiński, Z., 2005. Tadeusz Kantor wobec Leona Schillera i Andrzeja Pronaszki : czy istnieje "formacja schillerowska" w kulturze polskiej? [Tadeusz Kantor towards Leon Schiller and Andrzej Pronaszka: is there a "Schiller formation" in Polish culture?]. *Pamiętnik Teatralny*, 1–2 (213–214), pp. 25–71.. (in Polish).
- Osiński, Z., 2008. O pierwszej wyprawie Reduty (1924). Nieznane teksty Mieczysława Limanowskiego [About the first expedition of Reduta (1924). Unknown texts by Mieczysław Limanowski]. *Scena*, 4(56), pp.23–27. (in Polish).

- Scena*, 2000a, 2(10). (in Polish).
Scena, 2000b, 5(13). (in Polish).
Scena, 2000c, 6(14). (in Polish).
Scena, 2008, 1(53). (in Polish).
Scena, 2004, 1(32). (in Polish).
- Sendetsky, A., 2021. Ukrainsko-polska teatralna diialnist pochatku XXI st.: osmyslennia dialohu kultur susidiv i stratehiia yoho vyvchennia [The Ukrainian-Polish theatrical activity of the beginning of the 21st century: understanding the dialogue of neighboring cultures and the strategy of its study]. In: Zh.Z. Denysiuk ta L.M. Minenko, eds. *Cultural and artistic studies of the 21st century: scientific and practical partnership: materials II International science and practice conference of the National Academy of Managers of Culture and Arts, Kyiv, November 10, 2021*. Kyiv: National Academy of Culture and Art Management, pp.26–28. (in Ukrainian).
- Sendetsky, A., 2022a. Natsionalni operni teatry Ukrainy v ukrainsko-polskomu kulturnomu dialozi pochatku XXI st.: analiz ofitsiinykh saitiv [National opera theaters of Ukraine in the Ukrainian-Polish cultural dialogue of the beginning of the 21st century: analysis of official websites]. *Humanistic corpus*, 43, pp.25–28. (in Ukrainian).
- Sendetsky, A., 2022b. Rol nezalezhnogo teatru u kulturnii dyplomatii [The role of independent theater in cultural diplomacy]. *Humanistic corpus*, 46, pp.17–19. (in Ukrainian).
- Sheliakina, A. V., 2011. Navchannia mystetstvu yak zasib intehratsii v amerykansku kulturu (dosvid pershoi polovyny XX stolittia) [Teaching art as a means of integration in American culture (experience of the first half of the century)]. *Bulletin of the Mariupol State University. Series: Philosophy, cultural studies, sociology*, 2, pp.150–154. (in Ukrainian).
- Śliwonik, L., 2002. To nie jest Skansen (cz. I) [This is not an open-air museum (part 1)]. Interviews of E. Kędra and K. Sielicka-Baryłka. *Scena*, 3–4(23–24), pp.20–22. (in Polish).
- Śliwonik, L., 2002. To nie jest Skansen (cz. II) [This is not an open-air museum (part 2)]. *Scena*, 5 (25), pp.2–3. (in Polish).
- Teatr jednoczącej się Europy – prawda czy fałsz? [Theater of a uniting Europe - true or false?] 2001. *Dialog. A monthly magazine devoted to contemporary dramaturgy*, 1(541), pp.136–151. (in Polish).
- Teatr*, 2000a, 4–6, p.90. (in Polish).
Teatr, 2000b, 7–8, p.76. (in Polish).
Teatr, 2000c, 9, p.84. (in Polish).
Teatr, 2000d, 11, pp.52–53. (in Polish).
Teatr, 2000e, 12, p.35. (in Polish).
Teatr, 2002, 11, p.92. (in Polish).
Teatr, 2005, 9, p.68. (in Polish).
Teatr, 2008, 3, pp.37–41 (in Polish).
- Vytkalov, V.H., 2011a. Kulturno-mystetska praktyka Volynskoho kraiu v arkhivnykh dokumentakh ta materialakh: retrospektyvnyi analiz (1) [The cultural and artistic practice of the Volyn region in archival documents and materials: a retrospective analysis (1)]. *Bulletin of the Mariupol State University. Series: Philosophy, cultural studies, sociology*, 1, pp.26–33. (in Ukrainian).
- Vytkalov, V.H., 2011b. Kulturno-mystetska praktyka Volynskoho kraiu v arkhivnykh dokumentakh ta materialakh: retrospektyvnyi analiz (2) [The cultural and artistic practice of the Volyn region in archival documents and materials: a retrospective

- analysis (2)]. *Bulletin of the Mariupol State University. Series: Philosophy, cultural studies, sociology*, 1, pp.56–63. (in Ukrainian).
- Weselowska, H., 2008. Wolność Wolnej Sceny [Freedom of the Free Stage]. *Teatr*, 10, pp.42–44. (in Polish).
- Zalewska, K., 2008. Polonia czy Femina [Polonia or Femina]. *Teatr*, 3, pp.42–49. (in Polish).
- Zinowiec, M., 2006. Natalija Worozbit. Demony [Natalia Vorozhbit. Demons]. *Dialog. A monthly magazine devoted to contemporary dramaturgy*, 7(596), pp.193–194. (in Polish).

Стаття надійшла до редакції 11.04.2022.

A. Sendetskyi

CULTURAL AND ARTISTIC DIALOGUE OF UKRAINIAN THEATERS IN POLISH PERIODICALS AT THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURY

The paper gives an analysis of articles, reports, and reviews of specialized Polish periodicals from 2000 to 2010, which include interviews, reviews, impressions, and comments of theater experts about contemporary cultural and artistic events in Poland in which Ukrainian artists participated. To fulfill the tasks set in the research, the author considers the main theatrical magazines of Poland “Dialog. Miesięcznik poświęcony dramaturgii współczesnej”, “Didaskalia”, “Pamiętnik Teatralny”, “Scena”, “Teatr”, which have had a long history of activity since the last century.

The analytical work of the study is part of the preparatory stage before digitizing the materials on the Ukrainian-Polish cultural dialogue and placing them in the Polish Academy of Sciences database. The current issue requires improving the content in the virtual information environment regarding the creative activity of Ukrainian theaters. Accumulation, storage, and research of available information in electronic format will enable immediate processing and speed up the solution of many current problems: visualize the quantitative indicators of the institution's activity; make it possible to forecast its development; contribute to the search for effective ways of functioning.

The author considers that a significant unsolved aspect of the problem is the lack of research into the Ukrainian-Polish cultural-artistic dialogue, which concerns theatrical practices at the beginning of the 21st century. The fact justifies the originality of the research, as there has been no study of Polish periodicals on theater studies, whose publications reflect the activities of Ukrainian artists.

The chronological framework in the study is essential, as it was marked by important political events in both countries: 2004, when Poland joined the European Union, and in Ukraine, the Orange Revolution.

The preliminary result of the analysis of Polish theater publications illustrates a specific direction of each of them and is the basis for determining their thematic direction: retrospectives, festival events, and creative meetings; biographies of personalities and discovery of new names; literary reviews. The activity of Ukrainian actors and theater groups in the artistic life of Poland is one of the indicators of the work of governmental cultural diplomacy and personal contact between the two countries, which determines the strengths and weaknesses of international relations.

Further investigation of the phenomenon will make it possible to trace the dynamics of international communication ties of the period recorded in theater journals. In the future, the author aims to explore similar information in mass media (press, television, websites) and conduct interviews in focus groups (theatre administration, theater critics, ambassadors). Such a comprehensive systemic approach will contribute to the demonstration of a complete and

accurate picture of the Ukrainian-Polish cultural and artistic dialogue on the example of theatrical practices.

Keywords: *cultural dialogue, Ukrainian theater, festival, theatrical practices, periodical, digital heritage, international relations, cultural diplomacy, Poland, Ukraine, 21st century.*

УДК 304.442

ORCID ID: 0000-0001-7178-850X

А.М. Тормахова

МИСТЕЦЬКІ ПРАКТИКИ В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРИ

У статті окреслено роль мистецтва в контексті культури. Відзначено, що воно невпинно змінюється. Розвиток мистецтва обумовлений різними чинниками - політичними, ідеологічними, економічними, технологічними. Не менш важливу роль мають світоглядні та релігійні компоненти, що визначають тематику та характер мистецьких практик. Зміна мистецтва, поява нових видів та стилів супроводжується також жанровою трансформацією вже існуючих творів. Цей процес має перманентний характер, адже мистецтво віддзеркалює все те, що відбувається у соціумі. Водночас, воно амбівалентно спрямовано на інші культурні чинники, адже мистецтво впливає на формування нового світогляду, нерідко визначає вектор розвитку економіки та т.п. Мистецькі практики не можуть існувати відокремлено від інших культурних складників. Будучи інструментом пропаганди чи виконуючи роль фіксатора історичних подій, мистецтво має значний рівень заангажованості, в якій свобода митця є доволі відносною. Отже, мистецтво має розглядатись не лише як певна самоцінність, що існує сама по собі, а як частина єдиного процесу розвитку людства.

Ключові слова: *мистецтво, культура, політика, система, світогляд.*

DOI 10.34079/2226-2849-2022-12-23-143-149

Постановка проблеми. Мистецтво є важливим компонентом культури, що відіграє провідну роль у визначенні потреб соціуму. Мистецькі практики добре віддзеркалюють інтереси суспільства, виступають відповіддю на змінювані запити. Внаслідок взаємодії різних чинників відбувається трансформація мистецьких практик. Так наявна актуалізація певних жанрів та процес жанрової трансформації вже готових творів. Доцільно проаналізувати питання взаємозв'язку зміни мистецьких практик з різними культурними чинниками, які наявні у суспільному розвитку. Мистецтво в сучасному дискурсі здебільшого розглядається як певний відокремлений феномен, що розвивається поза культурою. Проте мало уваги приділено окресленню чинників трансформації мистецтва та специфіці модифікації його жанрів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання впливу мистецтва на конструювання реальності та розгляд його як поля боротьби репрезентацій політичних ідеологій розкривається в праці А. Онищенко (2019). Особливості сприйняття тілесності в культурному та мистецькому вимірах окреслено в публікації Т. Дорошенко (2021). Соціологічні погляди на мистецтво в контексті філософсько-естетичного та культурологічного дискурсу розкриваються в праці Л. Стеценко (2012). Культурні чинники впливу на національну пам'ять українського суспільства аналізуються в роботі